

KJETIL ROLNESS på en lørdag

Y-blokken

Fra oven er selv det menneskefiendtlige vakker

Rives Y-blokken, rokkes verdiene til en estetisk elite. Tar vi sjansen?

ILLUSTRASJON Åge Peterson

Humørløse arkitekter har sagt mye morsomt til forsvar for et av Oslos minst elskede bygg, som skal rives i oktober. For eksempel: «Y-blokken er navet som setter byen i bevegelse.»

Men så er da også Y-blokken bygd på en vits. Også den ufrivillig.

«Jeg håper på denne måten å bringe orden i et ellers kaotisk byparti», skrev regjeringskvartalets arkitekt Erling Viksjø i 1959. Han mente Trefoldighetskirken og Deichmanske bibliotek «skjærer i øynene» med sine to stilarter (nygotikk og nyklassisisme).

Ingen andre hadde sett kaoset. Langt mindre tenkt løsningen: Å «skille» de to praktbyggene med en lav kontorblokk formet som en trearmet stjerne. Av betong. I en tredje stilart, modernismen.

Originalen, UNESCOs hovedkvarter, så nemlig bra ut i Paris. Den lå på en flate, med luft rundt seg. I Oslo la vi et betongløkk over et pent opparbeidet byrom der barn badet i fontenen. Så klemte vi den overdimensjonerte betongstjernen inn mellom gamle bygg og la en trafikkmaskin under. Voila! Orden og harmoni.

En vakker løgn. Ingen av dem som i dag utkjemper det tapte slag for å bevare Y-blokken, nevner Viksjøs ville tanke, eller den tapte plassen (som nå skal gjenskapes som park). Heller ikke at Høyblokken sto alene - og tok seg godt ut - i 12 år, og at hele prosessen krevde tre tiår med endringer og kompromisser. I stedet sprer de en vakker løgn om et totalkunstverk unnfanget som en fullkommen helhet.

Derfor kan intet deles. Bortsett fra nest beste alternativ: Å ofre den ene armen på stjernen. C er visst nesten like fin som Y. Men å flytte på Picassos utsmykninger er en internasjonal skandale! Tenk hva de vil si, turistene som hvert år valfarter i milliontall til Oslo for å beundre *Fiskerne*?

Dertil kommer selvsagt klimaperspektivet. Nylig avgått byplansjef, Ellen de Vibe, nektet Statsbygg å rive søndre del av Y-en før det forelå klimagassberegninger. Riksantikvar Hanna Geiran er enig. Blokken bør ikke røres av hensyn til klodens bærekraft.

De dannede menneskene. Vi visste fra før at arkitekter har et rikt begrunnelsesliv. De kan si hva som helst for å heve egne preferanser over diskusjon og folkelig innblanding. Selv motstemmer i egen flokk kan utdefineres fra det man kaller «et samlet fagmiljø».

«Jeg er et dannet menneske», sier Geiran for å forklare at hun ikke bruker sterkere ord enn «uforståelig» om rivningen. Premisset for argumentasjonen synes klart:

Y-vernerne er de dannede. Vi andre mangler forstand (selv om det finnes minst ti gode grunner for å fjerne Y-

FAKTA

Kjetil Rolness
Sosiolog og skribent

en, og like mange for å bevare H-en). Vi forstår ikke at rivningen vil medføre «det største kulturminnetapet i Norge etter 1945». At kontorbygget er et symbolmettet, nasjonalt monument over modernismens gjennombrudd, demokratiets utvikling og velferdsstatens nøysomme likhetsidealer. At naturbetong er ekspressivt og «ny monumentalitet» er antiautoritært. Vi ser ikke engang at den «geopolitiske syntesen» mellom Y-blokken og Picasso representerer et kulturpolitisk fredsarbeid av verdensformat.

Nasjonens viktigste rundkjøring. La oss forsøke å overføre denne retorikken. Jeg vet om et nav som satte byen i bevegelse på ordentlig: Bispelokket. Norges mest trafikkerte veikryss. Et landemerke i Bjørvika. Revet i 2011. Hvordan kunne det skje? Jeg sier eder: ETTERTIDEN VIL DØMME OSS HARDT.

Bispelokket var en skjønnhet i upusset betong. Slanke bæresøyler, slakt stigende ramper, en perfekt sirkel i midten. Brutalisme på sitt mest eleverte. Trafikkmaskinen som kunstverk. Et monument over en radikal mobilitetskultur. Vandalene som rev nasjonens viktigste rundkjøring skjønte ikke «det registeret av kulturelle, funksjonelle og estetiske idealer som Bispelokket har forvalta (sic)».

Dette er ikke tull. Kunsthistoriker Even Smith Wergeland har skrevet godt om arkitektene som betraktet kjørebane og veikryss som estetiske attraksjoner. Vi unnagikk motorvei foran Slottet. Men vi fikk Bispelokket. Og under lokket: Graffiti, brukte kondomer, sprøytespisser og overdrevet levd liv. Men da er vi på bakkeplan. De arkitektoniske verdiene befinner seg på høyere nivå.

Kult fra drone eller helikopter. Derfor traff han godt, luringen som skrev på Facebook: «Y-blokka er litt kul om du har drone eller tillatelse til å fly helikopter i Oslo sentrum.» Det går en linje fra den malplasserte stjernekolossen til de to museumsmonstrene som nå reiser seg i Oslo. Alle tar seg bra ut fra oven, på illustrasjonene. Helt til du ser dem med egne øyne, og får lyst til å løpe.

Utopiene er døde. Men de dannede fagfolkene er fortsatt besatt av det estetiske og idémessige, på bekostning av det sosiale og bymessige. Nå som før taler de på vegne av et fellesskap de ikke representerer, ikke har konsultert, og ikke deler språk med.

Men vis folk et foto av Arne Garborgs plass før lokket og Y-blokken, og de får hakeslepp av overgrepet som nå - på overtid - hylles som et verneverdig mesterverk.

Og historien gjentar seg: Statsbygg vil klistre et visuelt utfordrende «signalbygg» til H-blokken, slik Y-blokken klistret seg til Deichmanske. Fra noen synsvinkler vil nybygget fullstendig dekke Høyblokken. Men vent, om 50 år starter hylekoret for å bevare A-blokken.